

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
Yayın No: 1386

Edebiyat Sırlı Kelime
Ali Sali

Yayın Koordinatörü: Murat Aydemir
Editör: Veysel Altuntaş
Tashih: Tuba Nur Kaya
Kapak ve İç Tasarımı: Tuncay Avşar

1. Baskı, Kasım 2024, Ankara, 2.000 adet
ISBN 978-625-4286-06-3
Sertifika No: 48058

© Bütün yayın hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.
Bu eser, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık
Ticaret İşletmesi Yönetim Kurulu'nun 29.08.2024 tarih ve
191 sayılı kararı ile basılmıştır.

Ostim OSB Mh. 1256 Cd. No:11
Yenimahalle / ANKARA
0312 354 91 31 (pbx)
0312 354 91 32
bilgi@tdv.com.tr

edebiyat sırlı kelime

Ali Sali

1960 yılının Sığırlı Orakları'nda Balıkesir-Dursunbey'in Karyağmaz köyünde dünyaya geldi. Karyağmaz köyünde başladığı ilkokulu Dursunbey'de tamamladı. Ortaokul ve liseyi de Dursunbey'de okudu. ODTÜ'de Sosyoloji okumak için geldiği 1 Kasım 1982 tarihinden bu yana Ankara'da yaşıyor. 1978 yılında *Yeni Devir* gazetesinde musahhah olarak başladığı gazeteciliği 2011 yılına kadar sürdürdü. 1978 yılından beri şiir ve edebiyatla ilgili çalışmalarını, *Bursa'da Sanat Edebiyat, Yönelişler, Aylık Dergi, Maveria, Dergâh, Edebiyat Ortamı, Hece, Kurgan, Türk Dili, Türk Edebiyatı, İtibar, Tanpınar Zamanı, Şiar, Yitiksöz, Aydos, Teferrüc* gibi birçok dergide yayımladı.

Kitapları:

- *re mektupları* (şiir), Hece Yayınları, 2016.
- *Fatma Begüm'ün Saba Defteri* (şiir), Hece Yayınları, 2019.
- *Akşam Yazıları* (deneme), Edebiyat Ortamı Yayınları, 2021.
- *Çok Ayakta Duruyoruz* (deneme), Büyüyen Ay Yayınları, 2023.
- *Yetimler Ordusu* (şiir), Edebiyat Ortamı Yayınları, 2024.

- *Tevarüs Edilmemiş Asalet* (deneme), Edebiyat Ortamı Yayınları, 2024.
- *Kelime Sevdası* (deneme), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2024.
- *Şiir Yıllığı 2020* (derleme), Edebiyat Ortamı Yayınları, 2021.
- *Şiir Yıllığı 2021* (derleme), Edebiyat Ortamı Yayınları, 2022.

Evli olan Ali Sali; Ahmet Furkan, Firuze Sidre Betûl, Elif Gül Mahur, Fatma Begüm Saba, Emir Efe Berat'ın babası olmaktan gurur duyuyor.

İçin- deki- ler

- 01** edebiyatın dili bildiğimiz dil işte!
- 09** edebiyat ortak değerimiz midir?
- 16** edebiyat, tartışmadan masun bir kelime midir?
- 21** edebiyat, bize edebiyat denilen midir?
- 26** hayata dair olan her şey siyasidir, o hâlde "edebî olan da siyasidir." denilebilir mi?
- 35** ulus inşasında hümanist kültür politikaları
- 44** dinî kelimeler bu dilden atılabilir mi?
- 49** edebiyat dergisinin kapalı dünyası!
- 58** "rasim abi" bizim dilimizi değiştirdi
- 66** "yazının götürdüğü yere gitmem"
- 75** eleştiri olumsuzluğu ima eder, haşiye değil
- 86** sabahattin ali şiiri: yeni bir ulus inşasının başarısızlığı
- 97** kısa kaynakça
-

Takdim

Dil bizim başta düşünme tarzımız olmak üzere birçok hasletimizi belirleyen en temel hasletlerimizden biri. Lisan anlamında dilden bahsediyorum. Bu dilin de farklı hâlleri/tarzları var. Edebiyat dili dediğimiz hâli farklı hâllerden/tarzlardan birini oluşturuyor.

Edebiyatın ne olduğu, dilinin nasıl işlediği, edebî tavrın ne olduğuna varıncaya kadar birçok husus bu sahaya giren mevzular arasında. İrlanda kökenli Marksist edebiyat eleştirmeni Terry Eagleton'ın "Edebiyat, bize edebiyat şudur denilen şeydir, bize edebiyat şudur diyen de *kanondur*." demesinin üzerinden fazla da zaman geçmedi. Modern-postmodern edebiyat tarz ve yaklaşımlarının bizim genel olarak edebiyata bakışımızı, edebiyatın türlerine bakışımızı da değiştirdiğini söylemek mümkün. Edebiyat eğer bize "Edebiyat budur." denilen şey ise bu bakıştan/değerlendirmeden ari tutulup edebiyat denilecek bir şeyin varlığından bahsedemeyecek miyiz? Yok mu öyle bir şey?

Tabii ki var. Üstelik de insanlığın bu dünyadaki serüveninin başlangıcından itibaren var. Sadece baktığın pencereye göre değişen bir şeyden bahsedebiliriz. Dünya edebiyatının *kanon* içinde kabul ettiği ve neredeyse okuma yazmayla alakası olan toplumların hepsine kabul ettirdiği bir edebiyat var. Ayrıca *kanon* içinde değerlendirilmeyen, *kanonu* oluşturan zümreler tarafından görmezden gelinen, dışlanan başka bir edebiyat da var. Ülkemizde de durum değişmiyor: *Kanonun* edebiyat

eseri dediği ve Türk edebiyatının yapı taşları olarak sunduğu edebiyatın içinde İslâmî hassasiyetlerinden dolayı görmezden gelinen/dışlanan edebiyatçılar hiç de az değil. Görmezden gelemedikleri, dışlayamadıkları İslâmî hassasiyete sahip şair/yazarları ise takbih ederek veya ironiyle aşığılayarak varlıklarını hatırlatıyorlar. *Kanonun* modern Türk edebiyatı olarak takdim ettiği edebiyat içinde ellerinden gelse İstiklal Şairimiz Mehmet Akif Ersoy'u bile görmezden gelecekler. Fakat buna cesaret edemiyorlar. Necip Fazıl Kısakürek gibi, Sezai Karakoç gibi Cumhuriyet Dönemi'nin en büyük şairlerini görmezden gelemiyorlar ama haklarında olumlu bir tek cümle kurmamak için de ellerinden geleni artlarına koymuyorlar. Saydığım bu üç ismin de ortak hasletleri İslâmî hassasiyetlere sahip olmaları. Necip Fazıl için Abdülhakim Arvasî'ye intisabı öncesinde "dâhi şair" adlandırmasını yapanlar, intisap sonrasında olumsuz yığınla cümle kurmaktan geri durmadılar. Hakeza Sezai Karakoç için de farklı davranmadılar. Mülkiyede talebeyken yazdığım şiirleri göklere çıkaranlar Karakoç'un Müslüman olduğunun öğrenilmesinin ardından hatta *Diriliş* dergisini çıkarmaya başlayıp da Türkiye için hedefleri olduğunu aşikâr etmesinin ardından en hafifinden "görmezden gelme", "yokluğa mahkûm etme" yolunu denediler. Bunda da başarı temin edilemeyince İkinci Yeni nam şiir yazma tarzının içine dâhil etmeye çalıştılar. İkinci Yeni şiir tarzı içinde yer alan şairlerin çünkü hiçbiri Müslüman değildi. Şimdi modern Türk edebiyatı *kanonun* bize "Edebiyat budur." dediği edebiyat mı, yoksa *kanonun* dışladığı edebiyat mı?

Necip Fazıl'ın şiiri cumhuriyetin yeni bir Türk şiiri inşa etmeye çalıştığı dönemde ortaya çıkmış bir şiirdir.

Osmanlı'yı temsil eden şiiirden farklı bir şiir arayışının olduğu dönemde beğenilmiş, kabul görmüş bir şiirdi. Üstelik Necip Fazıl'ın Arvasî'ye intisabı da Türk şiirinin tıkanığına kanaat getirildiği, cumhuriyetin inşa etmeye gayret ettiği şiirden ise çok da matah bir şeyin çıkmadığının görüldüğü bir döneme rast geldi ve onun şiirleri görmezden gelinemeyecek kıratıda şiirlerdi. Ama Müslüman olması o şiirlerin görüldüğünü aşikâr etmenin önünde bir engel teşkil etti. Sezai Karakoç için de benzer şeyleri söylemek mümkün: Cumhuriyetin ilanından sonra yeni devletin yeni şiir tarzı olarak kabul görmesinin istendiği şiirden matah bir şey olmayacağıının artık iyice kesinleştiği bir dönemde Karakoç *Mülkiye* dergisinde yayımladığı şiirlerle yeni bir çığır açmıştı. İkinci Yeni ismiyle tesmiye olunan şiir yazma tarz ve tavrının temelinde Karakoç'un bu şiirlerinin etkisi sanıldığıının da çok üstünde bir yere sahip. Yeni şiir yazma tarzının kurucusu olarak bile görülebilir Karakoç, ama *kanon* Karakoç'un Müslümanlığının tebarüz etmesinin ardından onu yokluğa mahkûm etmeye çalışmıştı. Bunu başaramayınca da Karakoç'u İkinci Yeni şiiri içine hapsederek şiirde getirdiği açılımı perdelemeye gayret etmiştir. Şimdi bunların hangisini Türk edebiyatı olarak kabul edeceğiz?

Bu dosyada bir araya getirdiğim on iki yazı, edebiyatı bahane ederek dil (lisan anlamında dil) mevzuu üzerinde inşa edilmek istenen kültür ve şiir tarzı üzerine eğildiğim yazılardır.

Gayret bizden, tevfik ise Allah'tan.

Ağustos 2024
Beştepe/Ankara